

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Kulturmiljöenheten
Carl-Henrik Ankarberg
08-785 42 43

REMISS

1 (4)

Datum
2012-01-19

Beteckning
432-10-16697

Stockholms stads fastighetskontor
2012 -01- 20
Dnr 5.3.2-048/2012
Fastighet
Handläggare P. Dahlberg

Stockholms stad
Fastighetskontoret
Box 8312
104 20 STOCKHOLM

P. Kervén
I. Györfi, J. Öhman
L. Mattsson; J. C. Meng

Förslag till skyddsföreskrifter vid en byggnadsminnesförklaring av
civilförsvarsanläggningen Elefanten i bergsrum, del av fastigheten Edsberg
10:30 och Emigranten 1 och 2, Sollentuna kommun.

Den 8 december 2010 väckte Svensk Fortifikationshistorisk förening, SFHF, hos
Länsstyrelsen fråga om byggnadsminnesförklaring av civilförsvarsanläggningen
Elefanten i Edsberg, Sollentuna.

Enligt 3 kap 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m., KML, kan
Länsstyrelsen byggnadsminnesförklara en byggnad som är synnerligen märklig
genom sitt kulturhistoriska värde, eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen
märkligt bebyggelseområde.

I samband med en byggnadsminnesförklaring ska Länsstyrelsen enligt 3 kap. 2 §
KML genom skyddsföreskrifter ange på vilket sätt objektet ska vårdas, samt i
vilka avseenden det inte får ändras.

Länsstyrelsen får härmed föreslå att följande skyddsbestämmelser skall äga
giltighet i samband med en byggnadsminnesförklaring av bergsanläggningen
Elefanten.

1. Civilförsvarsanläggningen samt dess radiomaster får inte helt eller delvis
rivas, förvanskas, fyllas igen, byggas om, eller på annat sätt förändras.
Undantag från förbud mot ombyggnad är tillkommande anordningar för
godkänd nödutrymning.
2. Anläggningens planlösning får inte ändras. Ingrepp får inte göras i fast
inredning, utrustning eller konstruktion vilken ska bevaras på plats..
3. Det skyddsområde som markeras på vidstående kartor får inte ytterligare
bebyggas, eller på annat sätt förändras.
4. Civilförsvarsanläggningen ska underhållas så att den inte förfaller. Vård
och underhåll ska utföras med sådana material och metoder att
anläggningens kulturhistoriska värde inte minskar.

Datum
2012-01-19

Beteckning
432-10-16697

Det är av största vikt att lösa inventarier från kalla kriget-epoken som använts i anläggningens verksamhet också bevaras på plats där i framtiden. Enligt aktuell lagstiftning kan en byggnadsminnesförklaring inte omfatta skydd av lösa inventarier.

Anläggningens bakgrund och utveckling

Bergsanläggningen Elefanten byggdes av dåvarande Räddningsverket med statliga medel för civilförsvaret mellan åren 1972 och 1977. Den planerades som huvudcentral i kristidssituationer för Stockholms stads och Sollentunas kommunledningar. Ungefär samtidigt byggdes två liknande anläggningar, en i Huddinge och en i Södertälje. Den i Huddinge är tömd på ursprunglig inredning och den i Södertälje är permanent igenstängd och plomberad.

En av civilförsvarets viktigaste uppgifter på 1950- och 1960-talen var att organisera utrymning av storstädernas civilbefolkning vid krigsfara. Ledningen och organisationen av det civila samhället i en krissituation skulle skötas från särskilda civilförsvarsanläggningar som vanligtvis lokaliserades till skyddade bergsrum. Från att främst ha varit en statlig angelägenhet övertog kommunerna under 1980-talet ansvaret för planeringen av den civila försvarsverksamheten och ledningen av den i händelse av krig. Fram till år 1996 var Elefanten en operativ anläggning som förutom civilförvarsövningar, även nyttjades för kursverksamhet kopplat till civilförsvaret och sköttes av Stockholms brandförvar. År 2008 tog fastighetskontoret i Stockholms stad över driftsansvaret för bergsanläggningen.

Motivering för en byggnadsminnesförklaring

Civilförsvarsanläggningen Elefanten, med plats för 200 personer består av ett utsprängt bergsrum som innehåller tre åtskilda stålunkers med en huvudbyggnad, förläggingsbyggnad och kraftcentral. Dessa vilar på stora stålfrädrar på det utsprängda bergsrummets marknivå. Anläggningen som erhöU fullgott skydd mot bl.a. atomvapen fick en för dåtiden mycket avancerad ledningscentral. Den planerades för Stockholms stads och Sollentunas kommunledningar i händelse av ett krigsutbrott. Här skulle de viktigaste kommunala verksamheterna samlas som räddningsledning, kris- och skyddsorientering och flyglarm. Genom teleprinter, telefon och radiosamband var anläggningen kontinuerligt uppkopplad med övriga samhällsfunktioner.

Såväl planlösning som inredning är tämligen oförändrad sedan byggnadstiden och den tekniska utrustningen finns i huvudsak bevarad på plats. Stålbunkrarna är vidare väl underhållna vad gäller ytskikt och inredning och i princip kompletta med originalmöbler, armaturer och diverse teknisk apparatur, som skapar en autentisk 1970-talsmiljö.

Lämningar efter det kalla kriget finns framförallt i form av militära anläggningar medan spåren efter de civila verksamheterna är färre. Ur försvarshistorisk synvinkel är Elefanten en viktig del i historien om kapprustningen under det kalla kriget. Den illustrerar hur mycket och djupt det kalla kriget påverkade samhället och alla dess funktioner. Information om och övningar inför ett eventuellt krigsutbrott var länge en del av många människors vardag och Elefanten materialiserar därför en ca 40 år lång och viktig period i Sveriges historia.

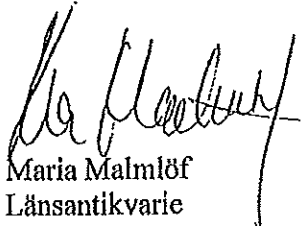
Enligt Länsstyrelsens mening har anläggningen ett uttalat mycket starkt byggnadshistoriskt, teknikhistoriskt och samhällshistoriskt värde som väl motiverar en byggnadsminnesförklaring.

Ärendets handläggning

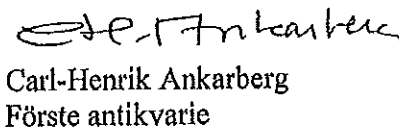
Länsstyrelsen anmälde den 10 december 2010 till Lantmäteriet enligt 3 kap 8 § KML att fråga väckts om byggnadsminnesförklaring av bergsanläggningen Elefanten i Sollentuna.

På uppdrag av Länsstyrelsen har Stockholms läns museum gjort en dokumentation av anläggningen, rapport 2011:49. Denna rapport bifogas till detta yttrande.

Länsstyrelsen emotser före den 15 april 2012 Stockholms stads svar på här föreslagna skyddsföreskrifter i samband med en byggnadsminnesförklaring av anläggning Elefanten.

Maria Malmöf
Länsantikvarie

Carl-Henrik Ankarberg
Förste antikvarie

Datum
2012-01-19

Beteckning
432-10-16697

Sändlista:

Akten

Sollentuna kommun, Kommunstyrelsen, Turebergs torg 1, 191 86 Sollentuna
Storstockholms Brandförsvär, Box 1328, 111 83 Stockholm att. Rickard Skoog
SFHF c/o Bo Dahl, Radarvägen 16, 183 59 Täby
Lars A. Hansson, Villavägen 2, 611 95 Nyköping
Riksantikvarieämbetet, Samhällsavdelningen, Box 5405, 114 84 Stockholm
Stockholms stadsmuseum
Stockholms läns museum
Statens försvarshistoriska museer, (Armémuseet), Box 14095, 104 41 Stockholm
att. Thomas Roth

Bilagor:

Dokumentation av civilförsvarsanläggningen Elefanten utförd av
Stockholms läns museum.

Karta och plan över föreslaget skyddsområde.